

ปรัทัศน์วรรณกรรม

ในบทนี้จะกล่าวถึง ความหมายและความสำคัญของสารนิเทศทางอาชีพ เนื้อหาสารนิเทศทางอาชีพ รูปแบบของสารนิเทศ การแสวงหาสารนิเทศทางอาชีพ แหล่งสารนิเทศทางอาชีพ เกณฑ์ในการเลือกแหล่งสารนิเทศ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความหมายและความสำคัญของสารนิเทศทางอาชีพ

สารนิเทศทางอาชีพ หมายถึง ข้อมูลหรือข่าวสารที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอาชีพ และโลกของงานอาชีพต่าง ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (พนม ลิ้มอารีย์, 2533; Isaacson, 1973) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบ สภาพแวดล้อมของงาน คุณสมบัติที่ต้องการ ความสามารถที่จำเป็น รายได้ และผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้รับ ความก้าวหน้าในงาน แนวโน้ม ความต้องการกำลังคนและตลาดแรงงานและแหล่งที่ให้สารนิเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, 2521; สำเนาวิ ขจรศิลป์, 2529) นอกจากนี้สารนิเทศทางอาชีพมักให้รายละเอียดเกี่ยวกับ การเตรียมตัวประกอบอาชีพ ตำแหน่งงาน สภาพแวดล้อมของงาน ความต้องการของตลาดงาน แหล่งที่ได้รับสารนิเทศเพิ่มเติม ข้อดีและข้อเสียของงานอีกด้วย สารนิเทศทางอาชีพที่มีความถูกต้องช่วยให้ผู้ใช้สามารถวางแผนและตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม

สารนิเทศทางอาชีพจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ที่ต้องการเข้าสู่อาชีพ เพื่อช่วยให้เข้าใจในโลกของงานอาชีพและอาชีพที่ต้องการ สารนิเทศทางอาชีพสามารถให้เป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจในการวางแผนเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพ ความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง ช่วยให้เข้าใจสถานการณ์แนวโน้มความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบันและอนาคต (สุวรรณ สุขสะปาน, 2532) นอกจากนี้ยังช่วยป้องกันและขจัดปัญหาการว่างงานที่ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการขาดความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ ทำให้ไม่สามารถพิจารณาเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนและขาดการเตรียมตัวที่ถูกต้องเมื่อเข้าสู่อาชีพ

สารนิเทศทางอาชีพมีความสำคัญต่อบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโลกของงานอาชีพ ทั้งต่อผู้ที่ต้องการการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพอาชีพและผู้ที่อยู่ในวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาที่กำลังจะสำเร็จการศึกษา ต้องอาศัยสารนิเทศทางอาชีพ เพื่อช่วยให้ได้ข้อสรุปในการตัดสินใจเลือกอาชีพ

(Hoppock, 1976: 1) เพื่อให้รู้จักตนเองและรู้จักอาชีพโดยละเอียด สามารถเลือกประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม ทำให้ตัดสินใจได้อย่างรอบคอบและถูกต้อง ในส่วนของผู้ที่กำลังประกอบอาชีพนั้น สารนิเทศทางอาชีพจะเป็นข้อมูลที่จะช่วยพัฒนาการทำงานและช่วยให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ อีกทั้งยังสามารถช่วยลดปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการทำงาน นอกจากนี้ สำหรับผู้ที่คิดจะเปลี่ยนงาน สารนิเทศทางอาชีพสามารถช่วยวางแผนการเลือกอาชีพใหม่ที่บุคคลมีความสนใจได้ตรงกับความสามารถและบุคลิกภาพของตน ช่วยให้บุคคลเข้าใจทิศทางและแนวโน้มความต้องการของตลาดแรงงาน ทำให้เกิดการวางแผนอาชีพอย่างรอบคอบและลดปัญหาการเปลี่ยนงานบ่อย ๆ

แม้ว่าสารนิเทศทางอาชีพจะมีความสำคัญต่อนักศึกษาผู้ที่กำลังจะเข้าสู่อาชีพ แต่ยังมีนักศึกษาบางส่วนได้รับข้อมูลข่าวสารทางอาชีพที่ไม่เพียงพอกับความต้องการและประสบปัญหาในการค้นหาข้อมูลที่ต้องการ ดังนั้นผู้ทำหน้าที่ในการจัดหาและให้บริการสารนิเทศทางอาชีพ จำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือในการแสวงหาสารนิเทศทางอาชีพและจัดบริการสารนิเทศทางอาชีพแก่นักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยให้นักศึกษาได้รับสารนิเทศทางอาชีพที่ต้องการ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจและวางแผนเลือกอาชีพในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

เนื้อหาสารนิเทศทางอาชีพ

สารนิเทศทางอาชีพสามารถจัดกลุ่มเนื้อหาได้เป็น 7 กลุ่ม คือ การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ คุณสมบัติในการประกอบอาชีพ การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของการประกอบอาชีพ ความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ แนวโน้มของตลาดแรงงาน และการสมัครงานและการเข้าสู่อาชีพ มีรายละเอียดดังนี้ (ประทุม แป้นสุวรรณ, 2540: 37- 40; พนม ลิ้มอารีย์, 2533: 153 - 155; สุวรรณ สุขสะพาน, 2532: 8 -11; Hoppock, 1967: 19 - 22; Isaacson และ Brown, 1993: 163 –164; Shertzer และ Stone 1971: 317)

1. การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการสำรวจตนเองเพื่อให้รู้จักและเข้าใจตนเองในด้านต่าง ๆ และสามารถวางแผนการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม ได้แก่

1.1 การสำรวจความสนใจในอาชีพ ประกอบด้วย การทดสอบบุคลิกภาพและความสนใจของตนเอง

1.2 การสำรวจตนเอง ครอบคลุม การสำรวจด้านความถนัด ความสามารถพิเศษ ระดับสติปัญญา และค่านิยมเกี่ยวกับอาชีพ

1.3 การเตรียมตัวก่อนสมัครงาน ประกอบด้วย การเตรียมความรู้ในการสอบ วิธีการกรอกข้อความในใบสมัคร ข้อเสนอแนะในการสอบข้อเขียนและการสอบสัมภาษณ์ และการเขียนประวัติส่วนตัวในการสมัครงาน

2. ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวกับ โครงสร้างของอาชีพ หน้าที่และลักษณะงานที่รับผิดชอบ สภาพแวดล้อมของงาน รายได้และสวัสดิการ กฎ ระเบียบและข้อปฏิบัติในการทำงาน ข้อดีและข้อเสียของงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 โครงสร้างของอาชีพ ประกอบด้วย การจัดกลุ่มอาชีพและประเภทของอาชีพ

2.2 หน้าที่และลักษณะงานที่รับผิดชอบ อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับ ลักษณะของงานที่ทำ ขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ และระยะเวลาในการทำงาน

2.3 สภาพแวดล้อมของงาน ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศของงาน เช่น ร้อน เย็น มีฝุ่นละออง มีสารพิษ สกปรก เสียงดัง ทำงานภายในอาคารหรือกลางแจ้ง และอันตรายที่อาจได้รับการประกอบอาชีพ เป็นต้น

2.4 รายได้และสวัสดิการ ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับอัตราค่าตอบแทน การให้ความช่วยเหลือด้านค่ารักษาพยาบาล ค่าที่พัก ค่าเบี้ยเลี้ยงทำงานนอกเวลา และค่าพาหนะ

2.5 กฎ ระเบียบและข้อปฏิบัติในการทำงาน ได้แก่ เวลาในการปฏิบัติงาน จำนวนวันในการลาพัก ลากิจ ลาป่วย การมาสาย เป็นต้น

2.6 ข้อดีและข้อเสียของงาน อธิบายถึงจุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละอาชีพ เช่น ความมั่นคงในงาน การทำงานนอกเวลาและวันหยุด ช่วงอายุในการทำงาน และการทำงานมีอุบัติเหตุหรือเสี่ยงต่อโรคร้ายแรงหรือไม่ เป็นต้น

3. คุณสมบัติในการประกอบอาชีพ เป็นคุณสมบัติหรือความสามารถที่หน่วยงานมีความต้องการหรือกำหนดเพื่อรับบุคคลเข้าทำงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 คุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับเงื่อนไขที่หน่วยงานต้องการในการเข้าสู่อาชีพ เช่น อายุ เพศ เชื้อชาติ สัญชาติ ภูมิลำเนา ส่วนสูงและน้ำหนัก เป็นต้น

3.2 คุณสมบัติที่ได้รับจากการศึกษาอบรม ครอบคลุม การศึกษา การอบรม ด้านอาชีพ และประสบการณ์ในการทำงาน

3.3 ความสามารถพิเศษ ได้แก่ คุณสมบัติพิเศษของนักศึกษา เช่น ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ ความสามารถในการขับขี้นานพาหนะ ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

4. การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของการประกอบอาชีพ เป็นการปฏิบัติตนและการปรับตัวให้เข้ากับการทำงาน ได้แก่ การมีความรับผิดชอบในการทำงาน วิธีการแก้ไขปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ การปรับตัวกับเพื่อนร่วมงาน การปฏิบัติตนต่อผู้บังคับบัญชา การปรับปรุงตนให้เหมาะสมกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา เป็นต้น

5. ความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ คือ ข้อมูลที่บอกว่าการประกอบอาชีพนั้น ๆ จะมีความก้าวหน้าเพียงใด และก้าวหน้าไปในทางใดได้บ้าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 โอกาสก้าวหน้าในอาชีพ เช่น การเลื่อนขั้นเงินเดือน การเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่งต้องทำอย่างไร จะต้องศึกษาอบรมเพิ่มเติมหรือต้องมีการสอบเลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น

5.2 วิธีการทำงานให้ประสบความสำเร็จ เช่น ความขยันและความตั้งใจ ปฏิบัติงานโดยไม่หวังผลตอบแทน และความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน เป็นต้น

6. แนวโน้มของตลาดแรงงาน เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของตลาดแรงงานในด้านต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 ความต้องการของตลาดแรงงาน ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพความต้องการแรงงานในอาชีพทั้งในปัจจุบันและอนาคต การเปลี่ยนแปลงของประชากร การลดหรือเพิ่มคนงานในแต่ละอาชีพ จำนวนผู้สมัครงานในแต่ละอาชีพ ความต้องการของกลุ่มคน การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ขาวความต้องการจ้างแรงงานในภูมิภาคต่าง ๆ เป็นต้น

6.2 การกระจายของผู้ประกอบอาชีพ ได้แก่ ข้อมูลที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพนั้น ๆ มีผู้ประกอบอาชีพมากน้อยเพียงใด มีการกระจายอยู่ทั่วประเทศหรือเพียงบางจังหวัด เป็นต้น

6.3 ภาวะการว่างงาน ได้แก่ อัตราการว่างงานของประชากรในระดับประเทศ ภูมิภาค หรืออัตราการว่างงานของสาขาวิชาที่ศึกษา เป็นต้น

6.4 ภาวะความเคลื่อนไหวด้านเศรษฐกิจ เช่น สภาพความเคลื่อนไหวทางธุรกิจ การพาณิชย์ การเกษตร อุตสาหกรรม การตลาด หรือภาวะการเงินภายในประเทศ เป็นต้น

7. การสมัครงานและการเข้าสู่อาชีพ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการเข้าสู่อาชีพต่าง ๆ ได้แก่

7.1 การเข้าประกอบอาชีพ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพมีวิธีอย่างไร เช่น การสมัครงาน การสอบแข่งขัน การคัดเลือก การกรอกใบสมัคร การสอบสัมภาษณ์และ เทคนิคการหางานทำ เป็นต้น

7.2 ประกาศตำแหน่งงานว่าง ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งงานว่างที่หน่วยงาน ประกาศรับสมัคร

7.3 รายชื่อและสถานที่อยู่ของหน่วยงาน องค์การที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดหางาน เช่น กรมการจัดหางาน สำนักงานจัดหางานจังหวัด บริษัทจัดหางานของเอกชน เป็นต้น

รูปแบบของสารนิเทศ

สารนิเทศทางอาชีพเป็นสารนิเทศเฉพาะด้านที่มีการผลิตออกมาเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสื่อตีพิมพ์ สื่อไม่ตีพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สื่อตีพิมพ์ คือ ทรัพยากรสารนิเทศที่บันทึกข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ บนแผ่นกระดาษด้วยตัวอักษรและสื่อความหมายในรูปของตัวพิมพ์ (วัลลภ สวัสดิวัลลภ และคนอื่น ๆ, 2544) สื่อตีพิมพ์ที่ให้รายละเอียดของสารนิเทศทางอาชีพ มีหลายประเภท เช่น หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง วารสาร เป็นต้น สื่อตีพิมพ์แต่ละประเภทให้รายละเอียดของสารนิเทศทางอาชีพ แตกต่างกันไปดังนี้ (จริยา จารุรักษ์, 2534; อรอนงค์ ธัญญะวัน, 2539: 83-86; สำเนาวิ ขจรศิลป์, 2529: 55-58)

1.1 หนังสือทั่วไป เป็นสิ่งพิมพ์ที่ให้ความรู้และอธิบายข้อมูลทั่วไป ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ เช่น หนังสือการแนะแนวอาชีพและจัดหางาน หนังสือคู่มือการสมัครงาน หนังสือเทคนิคการสอบสัมภาษณ์ เป็นต้น

1.2 หนังสืออ้างอิงทางอาชีพ เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ค้นคว้าประกอบความรู้ในเรื่องของอาชีพต่าง ๆ มีการจัดเรียงตามตัวอักษรของอาชีพ หรือจัดเรียงตามกลุ่มอาชีพ สามารถแบ่งออกเป็น

1.2.1 พจนานุกรมอาชีพ เป็นหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับความหมายและคำจำกัดความของอาชีพต่าง ๆ พจนานุกรมที่ให้สารนิเทศทางอาชีพ เช่น ปทานุกรมอาชีพ และ Dictionary of Occupation Titles เป็นต้น

1.2.2 สารานุกรมอาชีพ เป็นหนังสือคู่มือปฏิบัติงานของผู้ให้คำปรึกษาอาชีพที่ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ได้แก่ รายชื่ออาชีพ ลักษณะของงาน การสมัครเข้าทำงาน แหล่งข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับอาชีพ (จริยา จารุรักษ์, 2534) สารานุกรมที่ให้สารนิเทศ

ทางอาชีพ เช่น The Encyclopedia of Careers and Vocational Guidance และ Career Encyclopedia : a Work Difference upon 220 Occupations for Teacher, Parents , School – Leaver , Undergraduates and Employment Officials เป็นต้น

1.2.3 นามานุกรมอาชีพ เป็นหนังสือที่รวบรวมข้อมูลรายชื่อหน่วยงาน องค์การ สมาคม สถาบัน ที่ให้ข้อมูลหรือรายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพ พร้อมให้รายละเอียดของ สถานที่ตั้ง หมายเลขโทรศัพท์ (จรรยา จารุรักษ์, 2534) นามานุกรมที่ให้สารนิเทศทางอาชีพ เช่น ทำเนียบแหล่งให้สารนิเทศทางอาชีพในเขตภูมิภาค ทำเนียบแหล่งให้สารนิเทศทางอาชีพใน เขตกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

1.3 วารสารอาชีพ / นิตยสารอาชีพ เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาทันสมัย นำเสนอ ข้อมูลและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอาชีพ รวมถึงสถานการณ์ ของตลาดงานในปัจจุบัน (ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2530) มีการจัดพิมพ์อย่างต่อเนื่อง จัดทำขึ้น โดยบริษัท สถาบัน หน่วยงานราชการ หรือสมาคมทางวิชาการ วารสารที่ให้สารนิเทศทาง อาชีพ เช่น วารสารข่าวสารงานอาชีพ วารสารจัดหางานปริทัศน์ วารสารแนะแนว เป็นต้น และนิตยสารที่ให้สารนิเทศทางอาชีพ เช่น นิตยสารแก่นใจ และนิตยสารสร้างเงินสร้างงาน เป็นต้น

1.4 หนังสือชีวประวัติผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพ เป็นหนังสือที่รวบรวมชีวประวัติของ บุคคลที่มีชื่อเสียง และประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับ การศึกษา หน้าที่การงาน ข้อคิดในการทำงาน และผลงานดีเด่นของบุคคล หนังสือชีวประวัติที่ ให้สารนิเทศทางอาชีพ เช่น ชีวประวัติ 100 นักธุรกิจชั้นนำของไทย ชีวประวัติกำพล วัชรพล : จอมพลของคนหนังสือพิมพ์ วิสัยทัศน์ ธนินท์ เจียรวนนท์ เป็นต้น

1.5 หนังสือพิมพ์ เป็นสิ่งพิมพ์ที่เสนอข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ มีการนำเสนอ ข่าวคราวความเคลื่อนไหวและสถานการณ์ต่าง ๆ ในวงการวิชาชีพ แนะนำอาชีพที่น่าสนใจหรือ อาชีพที่ต้องการในตลาดแรงงาน ข้อมูลทางธุรกิจ พร้อมทั้งประกาศรับสมัครงานจากหน่วยงาน ต่าง ๆ (ธีรวุฒิ ประทุมพรรัตน์, 2526) เช่น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ วัฏจักร แหล่งงาน ตลาดแรงงาน งานทั่วไทย เป็นต้น

1.6 จุลสารอาชีพ เป็นสิ่งพิมพ์ที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพที่จับสมบูรณ์ในเล่ม มีความยาวประมาณ 5-48 หน้า (นงนารถ ชัยรัตน์, 2542) โดยเป็นการพิมพ์แจกเพื่อเป็น อภินันทนาการ เช่น จุลสารคู่มือเริ่มต้นกิจการ สร้างงาน สร้างธุรกิจ จุลสารอาชีพรับลมหนาว ทำว่าวไทยขายอนุรักษ์ศิลป์ เป็นต้น

1.7 กฤตภาคทางอาชีพ เป็นสารนิเทศที่ได้จากการตัดข่าว บทความจาก หนังสือพิมพ์ วารสาร ที่มีเนื้อหาและความเคลื่อนไหวของอาชีพต่าง ๆ นำมาปะปนกระดาษ

โดยมีการให้หัวเรื่องและแหล่งที่มา เช่น กฤตภาคแนะนำการปลูกไม้เลื้อย กฤตภาคแนะนำการทำเทียนหอม กฤตภาคแนะนำการทำเครื่องประดับจากหินลูกปัด เป็นต้น

1.8 รายงานภาวะการทำงานทำ เป็นสิ่งพิมพ์ที่จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอข้อมูลสถานการณ์ภาวะการทำงานทำ แนวโน้มของตลาดงานและรายละเอียดต่าง ๆ ของอาชีพ เช่น รายงานภาวะการทำงานทำของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และรายงานผลการสำรวจการทำงานและการว่างงานของกำลังคนระดับกลางและระดับสูง เป็นต้น

1.9 เอกสารแนะนำอาชีพ เป็นเอกสารเล่มที่มีขนาดเล็ก เพื่อแนะนำอาชีพต่าง ๆ เล่มละ 1 อาชีพ ให้รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของงาน คุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพ ความก้าวหน้า ความต้องการของบุคคลในอาชีพ และการหางานทำ เอกสารแนะนำอาชีพผลิตโดยหน่วยงานของราชการ เช่น เอกสารแนะนำอาชีพของกระทรวงแรงงาน เป็น

1.10 แผ่นพับแนะนำอาชีพ / ใบปลิวสมัครงาน เป็นสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นเพื่อประชาสัมพันธ์หน่วยงาน ประกาศรับสมัครงาน และแนะนำอาชีพ

1.11 แฟ้มรวบรวมอาชีพ เป็นการเก็บรวบรวมสารนิเทศที่เกี่ยวกับอาชีพ เช่น ประเภทของอาชีพ ลักษณะงาน คุณสมบัติที่จำเป็น สถาบันการศึกษาที่เปิดสอน แนวทางการประกอบอาชีพ เป็นต้น ใส่ลงในแฟ้มโดยจัดเป็นหมวดหมู่ตามประเภทของอาชีพ

2. สื่อไม่ตีพิมพ์ คือ วัสดุใดก็ตามที่ต้องใช้กับอุปกรณ์พิเศษ เพื่อสามารถฟังและ/หรือมองเห็นภาพได้ สื่อไม่ตีพิมพ์เป็นทรัพยากรสารนิเทศสำคัญเช่นเดียวกับสื่อตีพิมพ์และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายทาง เช่น ใช้ค้นคว้าหรือตอบคำถามเฉพาะเรื่อง เป็นแหล่งการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ เป็นแหล่งให้ความบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น (การค้นคว้าและการเขียนรายงาน, 2547: 20) สื่อไม่ตีพิมพ์ที่ให้รายละเอียดของสารนิเทศทางอาชีพ มีดังนี้

2.1 สไลด์อาชีพ มีทั้งภาพสีและขาวดำพร้อมทั้งมีเสียงประกอบและไม่มีเสียงประกอบ ผลิตโดยหน่วยงานราชการและบริษัทเอกชน เช่น สไลด์ชุดแนะนำอาชีพอิสระ เป็นต้น

2.2 ภาพยนตร์อาชีพ มีการจัดทำในลักษณะของสารคดีเกี่ยวกับอาชีพ เช่น ภาพยนตร์การประกอบอาชีพ เป็นต้น

2.3 วิดีทัศน์อาชีพ จัดทำขึ้นโดยหน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อแนะนำหน่วยงานพร้อมทั้งแนะนำอาชีพ เช่น วิดีทัศน์แนะนำโรงเรียนนายเรืออากาศ และวิดีโอทัศน์แนะนำการปลูกกล้วยไม้ เป็นต้น

2.4 เทปบันทึกคำสนทนา/สัมภาษณ์ เป็นเทปบันทึกข้อมูลและเรื่องราวอาชีพที่น่าสนใจ จากการสัมภาษณ์ การบรรยาย การอภิปราย ข้อมูลที่บันทึกจะเป็นประโยชน์ต่อ

การศึกษาศารสนเทศทางอาชีพค้นคว้าด้วยตนเอง เช่น เทปบันทึกการบรรยายงานวิชาอาชีพ และเทปบันทึกคำสัมภาษณ์ผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพ เป็นต้น

2.5 เทปบันทึกรายการโทรทัศน์ / วิทยุ เป็นเทปบันทึกข้อมูลอาชีพจากรายการโทรทัศน์ / วิทยุ ข้อดีของเทปบันทึกรายการโทรทัศน์ / วิทยุ คือ ผู้ใช้สามารถนำเทปมาศึกษาย้อนหลังได้สะดวกหากไม่ได้ติดตามช่วงเวลาการออกอากาศ เช่น เทปบันทึกรายการผู้แล้วววย และเทปบันทึกรายการเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

2.6 แผนภูมิอาชีพ เป็นวัสดุสารนิเทศที่เสนอข้อมูลอาชีพในลักษณะของภาพลายเส้น ตัวเลข สัญลักษณ์ และตัวหนังสือ ที่แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูล สำหรับแผนภูมิที่ให้สารสนเทศทางอาชีพ เช่น แผนภูมิแนวโน้มการประกอบอาชีพ แผนภูมิแสดงภาวะการว่างงาน เป็นต้น

2.7 รูปภาพการประกอบอาชีพ เป็นภาพที่แสดงความรู้ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพ อาจอยู่ในรูปของ ภาพวาด ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพถ่าย ทำให้สามารถเข้าใจเรื่องราวนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น เช่น ภาพถ่ายการปฏิบัติงาน ภาพถ่ายขั้นตอนการเพาะเห็ดฟาง เป็นต้น

2.8 ป้ายประกาศทางอาชีพ เป็นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารทางอาชีพที่น่าสนใจ เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ได้ทราบข่าวคราวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอาชีพ เช่น ประกาศตำแหน่งงานว่าง แนะนำอาชีพที่น่าสนใจ และสถานการณ์ของแรงงานในปัจจุบัน เป็นต้น

3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นวัสดุที่เก็บสารนิเทศในรูปของสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์ สามารถจัดเก็บข้อมูลได้ในปริมาณสูงและเป็นสื่อประสมที่ต้องมีเครื่องแปลงสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์เป็นสัญญาณภาพและเสียง (อาภากร ธาตุโลหะ, 2547:14) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ให้รายละเอียดสารนิเทศทางอาชีพ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ซีดีรอม มีลักษณะเป็นแผ่นดิสก์หน้าเดียว ใช้สำหรับบันทึกข้อมูลหรือสารนิเทศอาชีพ มีการผลิตโดยหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งราชการและเอกชน สามารถบันทึกข้อมูลประเภทภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว ภาพกราฟฟิค สำหรับซีดีรอมที่ให้สารสนเทศทางอาชีพ เช่น ซีดีรอมแนะนำอาชีพการประดิษฐ์ดอกไม้จากดินญี่ปุ่น เป็นต้น

3.2 แผ่นบันทึกข้อมูล เป็นแผ่นแม่เหล็กชนิดบาง ทำจากพลาสติกบรรจุอยู่ในซองเพื่อป้องกันฝุ่นละออง (สุพัฒน์ สองแสงจันทร์, 2543: 47) ผู้ใช้สามารถบันทึกข้อมูล หรือรูปภาพเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ลงบนแผ่นบันทึกข้อมูลได้ด้วยตนเอง

3.3 เวิลด์ไวด์เว็บ (WWW : World Wide Web) เป็นบริการค้นหาสารนิเทศที่ง่ายและสะดวก สารนิเทศที่ให้มั้งตัวเลข ข้อความ เสียง ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว มี

รูปแบบการเขียนด้วยภาษา HTML (Hyper Text Markup Language) (Reitz, 2004: 776) หน่วยงานราชการและเอกชน มีการจัดทำเว็บไซต์เพื่อให้บริการสารสนเทศทางอาชีพ โดยให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาชีพ เช่น ข้อมูลสถานการณ์แนวโน้มของตลาดงาน แนะนำการประกอบอาชีพต่าง ๆ แนะนำหน่วยงานและแหล่งที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ และประกาศรับสมัครงาน เป็นต้น สำหรับเว็บไซต์ที่ให้บริการสารสนเทศทางอาชีพ เช่น <http://www.moi.go.th> ของกระทรวงแรงงาน <http://www.doe.go.th> ของกรมการจัดหางาน เป็นต้น

การแสวงหาสารสนเทศทางอาชีพ

การแสวงหาสารสนเทศ หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำใด ๆ ที่บุคคลกระทำเพื่อค้นหาข้อมูลข่าวสารที่จะสนองตอบความต้องการ ความต้องการนี้จะนำไปสู่พฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ กระบวนการแสวงหาสารสนเทศเริ่มเมื่อบุคคล พบว่าตนต้องการสารสนเทศ เพื่อช่วยตัดสินใจ ตอบคำถามหรือแก้ไขปัญหาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และยุติลงเมื่อบุคคลไม่มีความต้องการสารสนเทศดังกล่าวอีกต่อไป (Chen และ Herson, 1982) สำหรับนักศึกษานั้น เมื่อกำลังจะสำเร็จการศึกษาก็มีความต้องการสารสนเทศทางอาชีพ จึงมีการแสวงหาสารสนเทศเพื่อใช้ในการเลือกหรือตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพ ซึ่งการแสวงหาสารสนเทศจะช่วยให้นักศึกษาได้รับความรู้เพิ่มเติมและเกิดความเข้าใจในอาชีพได้ดียิ่งขึ้น และสามารถนำสารสนเทศทางอาชีพที่ได้ไปใช้ประโยชน์เพื่อเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตน

กระบวนการแสวงหาสารสนเทศทางอาชีพของนักศึกษา จึงเริ่มต้นจากการตระหนักถึงความต้องการสารสนเทศ หลังจากนั้นนักศึกษาก็จะพิจารณาเลือกแหล่งสารสนเทศที่แสวงหา พิจารณาวิธีการแสวงหาสารสนเทศ และขั้นตอนสุดท้ายคือการใช้สารสนเทศที่ได้รับจากแหล่งที่แสวงหา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2532)

1. การตระหนักถึงความต้องการสารสนเทศ เมื่อนักศึกษาเกิดความไม่แน่ใจ เกิดปัญหา เกิดคำถามหรือความไม่รู้เกี่ยวกับอาชีพ และพยายามที่จะลดความคลุมเครือ เพิ่มความเข้าใจ และมีความต้องการสารสนเทศทางอาชีพ จะทำให้นักศึกษาเกิดพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ
2. การพิจารณาแหล่งสารสนเทศ นักศึกษาจะพิจารณาถึงแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อใช้ในการแสวงหาสารสนเทศทางอาชีพ โดยพิจารณาจากเป็นแหล่งสารสนเทศที่อยู่ใกล้ตัว นักศึกษามีความคุ้นเคยกับแหล่ง สะดวกในการเข้าใช้ และมีสารสนเทศที่ต้องการ

3. วิธีการแสวงหาสารนิเทศ เมื่อนักศึกษาพิจารณาเลือกแหล่งสารนิเทศเพื่อใช้ในการแสวงหาสารนิเทศทางอาชีพได้แล้ว จากนั้นนักศึกษาจะแสวงหาสารนิเทศโดยการใช้วิธีการต่าง ๆ ตามความถนัดและเหมาะสมกับประเภทของแหล่งสารนิเทศที่ได้เลือก

4. การใช้สารนิเทศ เป็นกิจกรรมขั้นสุดท้าย หลังจากที่นักศึกษาเก็บรวบรวมหรือแสวงหาสารนิเทศจากแหล่งสารนิเทศที่นักศึกษาพึงพอใจที่สุดแล้ว สารนิเทศที่ได้รับนักศึกษาจะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อตอบคำถาม แก้ข้อสงสัย แก้ปัญหา หรือใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ การนำสารนิเทศไปใช้ประโยชน์มีหลายระดับ อาจเกิดขึ้นทันทีทันใดหลังจากที่ได้รับสารนิเทศหรืออาจนำไปใช้ในอนาคต สำหรับการนำสารนิเทศทางอาชีพของนักศึกษา เป็นการนำสารนิเทศที่ได้รับจากการแสวงหาจากแหล่งต่าง ๆ ไปใช้ประโยชน์เพื่อการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ ทำให้เกิดการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพ และสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ของการประกอบอาชีพในอนาคตและเลือกอาชีพที่ตนสนใจได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการใช้ประโยชน์จากสารนิเทศอาจแตกต่างกันไปตามระดับความต้องการสารนิเทศของนักศึกษา

แหล่งสารนิเทศทางอาชีพ

แหล่งสารนิเทศ หมายถึง แหล่งที่ทำหน้าที่ผลิต จัดหา รวบรวม จัดเก็บ เผยแพร่ หรือให้บริการสารนิเทศและทรัพยากรสารนิเทศประเภทต่าง ๆ แก่ผู้ใช้ แหล่งสารนิเทศมีทั้งแหล่งที่ทำหน้าที่ให้บริการ คือ ห้องสมุด แหล่งที่ผลิตและเผยแพร่สารนิเทศ แหล่งสารนิเทศอินเทอร์เน็ต รวมทั้งแหล่งบุคคลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ (การค้นคว้าและการเขียนรายงาน, 2547:12; ชูติมา สัจจามันท์, 2532: 27)

แหล่งสารนิเทศจึงสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ แหล่งสารนิเทศบุคคล ได้แก่ ความคิดและประสบการณ์ของตนเอง เพื่อน ญาติ และผู้ร่วมงาน เป็นต้น แหล่งสารนิเทศสถาบัน ได้แก่ แหล่งสารนิเทศที่เป็นหน่วยงานหรือองค์กร เช่น ห้องสมุด และศูนย์สารนิเทศ เป็นต้น แหล่งสารนิเทศสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น (Chen และ Hernon, 1982) นอกจากนี้แหล่งสารนิเทศยังสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภทตามสถานภาพของแหล่งสารนิเทศ ได้แก่ แหล่งสารนิเทศที่เป็นทางการ (formal Information Sources) หมายถึงแหล่งสารนิเทศที่ผู้ใช้ต้องใช้ใช้อย่างมีกฎเกณฑ์ตามข้อกำหนดของแหล่ง เช่น หน่วยงานของรัฐบาล ห้องสมุด ศูนย์สารนิเทศ หนังสือ วารสาร รายงานการวิจัย และเทปบันทึกเสียง เป็นต้น และแหล่งสารนิเทศที่ไม่เป็นทางการ (Informal Information Sources)

หมายถึง แหล่งสารสนเทศที่ผู้ใช้สามารถแสวงหาสารสนเทศโดยการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การอภิปราย การประชุม การสัมมนาและการพูดคุยกับเพื่อนร่วมงาน เป็นต้น (Ford,1973)

สำหรับแหล่งสารสนเทศทางอาชีพในงานวิจัยนี้ ได้จำแนกออกเป็น แหล่งสารสนเทศบุคคล แหล่งสารสนเทศสถาบัน แหล่งสารสนเทศสื่อมวลชน และแหล่งสารสนเทศอินเทอร์เน็ต

1. แหล่งสารสนเทศบุคคล จัดเป็นแหล่งสารสนเทศปฐมภูมิ ที่ให้ข้อมูลและรายละเอียดของอาชีพได้อย่างละเอียด ถูกต้อง จากประสบการณ์โดยตรง ผ่านคำบอกเล่า คำแนะนำ ความคิดเห็นหรือการสัมภาษณ์ ผู้รับสารนิเทศสามารถโต้ตอบ ชักถาม เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้อย่างชัดเจน บุคคลที่เป็นแหล่งสารสนเทศทางอาชีพ ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว ญาติ เพื่อน อาจารย์ผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษา เจ้าหน้าที่กองกิจการนิสิต เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์สารสนเทศทางอาชีพ บรรณารักษ์ ผู้ประกอบวิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพ และผู้ว่าจ้างงาน

2. แหล่งสารสนเทศสถาบัน มีทั้งที่เป็นหน่วยงานและห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศอาชีพ ทำหน้าที่รวบรวม เผยแพร่สารสนเทศทางอาชีพ และจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัย มหาสารคาม จัดกิจกรรมงานวันอาชีพ จัดนิทรรศการเกี่ยวกับอาชีพ จัดงานปัจฉิมนิเทศ และจัดรายการกระจายเสียงวิทยุเพื่อให้สารสนเทศทางอาชีพ สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จัดแฟ้มข้อมูลอาชีพเพื่อให้บริการนักศึกษา เป็นต้น

สำหรับแหล่งสารสนเทศสถาบัน ที่นักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม สามารถใช้ในการแสวงหาสารสนเทศทางอาชีพได้นั้น มีทั้งแหล่งที่อยู่ภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ดังรายละเอียดดังนี้

2.1 แหล่งสารสนเทศภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้แก่ สำนักวิทยบริการ ห้องสมุดคณะหรือห้องค้นคว้าด้วยตนเอง กองกิจการนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และสำนักคอมพิวเตอร์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นหน่วยงานที่จัดเก็บและให้บริการสารนิเทศที่หลากหลาย ทันสมัย ทุกรูปแบบ รวมถึงการแสวงหาทรัพยากรวิชาการใหม่ ๆ มาให้บริการแก่ผู้ใช้ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การศึกษาค้นคว้า และการวิจัยของนักศึกษา อาจารย์ บุคลากรของมหาวิทยาลัยและบุคคลทั่วไป รวมถึงเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองของชุมชนภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,

กองบริการการศึกษา, 2547 : 4; รายงานประจำปี 2547 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2548 : 62) ทรัพยากรสารสนเทศทางอาชีพที่สำนักวิทยบริการจัดให้กับนักศึกษา คือ หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิงที่เกี่ยวกับอาชีพ วารสารทางอาชีพ กฤตภาคอาชีพ และสื่อโสตทัศนวัสดุที่ให้สารนิเทศทางอาชีพ (รุ่งทิพย์ เจริญศักดิ์, สัมภาษณ์)

2.1.2 ห้องสมุดคณะหรือห้องค้นคว้าด้วยตนเอง ทำหน้าที่จัดหา รวบรวม และให้บริการสารนิเทศที่เน้นเฉพาะสาขาวิชาที่คณะเปิดสอน รวมถึงสารนิเทศสาขาทั่วไป ให้บริการแก่อาจารย์ นักศึกษาของคณะเป็นหลัก มีทรัพยากรที่ให้บริการ เช่น ตำรา หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร และสื่อโสตทัศนวัสดุ เป็นต้น (วิทยา โพธิ์ศรีรัตน์, สัมภาษณ์ ; สาคร เกษรราช, สัมภาษณ์)

สำหรับลักษณะของสารนิเทศทางอาชีพที่ให้บริการภายในห้องสมุดคณะหรือห้องค้นคว้าด้วยตนเอง จะเน้นเฉพาะสาขาวิชาชีพ ตามคณะที่สังกัด ห้องสมุดคณะหรือห้องค้นคว้าด้วยตนเองที่มีให้บริการจากจำนวนทั้งหมด 15 คณะ 1 วิทยาลัย 1 โครงการ (โครงการบัณฑิตศึกษาวิทยาการสิ่งแวดล้อม) คณะที่ไม่มีห้องสมุดคณะให้บริการ ได้แก่ บัณฑิตวิทยาลัย คณะเทคโนโลยี คณะเภสัชศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะวิทยาการสารสนเทศ และโครงการบัณฑิตศึกษาวิทยาการสิ่งแวดล้อม ส่วนคณะที่มีห้องสมุดคณะให้บริการ มี 10 คณะ มีรายละเอียดดังนี้

ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ให้บริการสารนิเทศโดยเน้นสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และสาขาวิชาคณะเปิดทำการสอน เช่น สาขาการพัฒนารัฐบาลชนบท ประวัติศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา เป็นต้น รวมถึงให้บริการหนังสือพิมพ์และวารสารวิชาการ

ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ ให้บริการสารนิเทศโดยเน้นสาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมเมืองและชุมชน และนฤมิตศิลป์ รวมถึงการให้บริการหนังสือทั่วไป หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร วิทยานิพนธ์และผลงานของนักศึกษา บริการที่ห้องสมุดจัดให้บริการแก่ผู้ใช้ คือ บริการห้องคอมพิวเตอร์

ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ มีห้องสมุดประจำทุกสาขาวิชาที่คณะเปิดทำการสอน โดยทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการเน้นสาขาวิชาเฉพาะของคณะ ได้แก่ ห้องสมุดสาขาทัศนศิลป์ ให้บริการสารนิเทศเกี่ยวกับจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์และการถ่ายภาพ เป็นต้น ห้องสมุดสาขาดุริยางคศิลป์ ให้บริการสารนิเทศเกี่ยวกับดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก เป็นต้น และห้องสมุดสาขานาฏศิลป์ ให้บริการสารนิเทศเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยและตะวันตก เป็นต้น

ห้องสมุดคณะศึกษาศาสตร์ ให้บริการสารนิเทศโดยเน้นสาขาวิชาทางด้านจิตวิทยา การศึกษา การบริหาร และภาษาศาสตร์

ห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์ ให้บริการสารนิเทศโดยเน้นสาขาวิศวกรรมโยธา วิศวกรรมเครื่องกล และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง รวมถึงให้บริการหนังสือทั่วไป หนังสือพิมพ์ และวารสาร

ห้องสมุดคณะการบัญชีและการจัดการ ให้บริการสารนิเทศโดยเน้นสาขาที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การบัญชี การจัดการ การเงิน การตลาด เศรษฐศาสตร์ และคอมพิวเตอร์

ห้องสมุดคณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม ให้บริการสารนิเทศในสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม การประชาสัมพันธ์และคหกรรมศาสตร์ รวมถึงวารสารที่ให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

ห้องสมุดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มีทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการในสาขานิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ รวมถึงวารสารทางการเมือง เช่น มติชนสุดสัปดาห์ เป็นต้น

ห้องค้นคว้าด้วยตนเองคณะวิทยาศาสตร์ ให้บริการสารนิเทศในสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป วิทยาศาสตร์ประยุกต์ รายงานและผลงานทางวิทยาศาสตร์ของนักศึกษา

ห้องค้นคว้าด้วยตนเองคณะพยาบาลศาสตร์ ให้บริการสารนิเทศในสาขาการพยาบาล รวมถึงหนังสือทั่วไป เช่น หนังสือสาขาคอมพิวเตอร์ หนังสือสาขาการบริหารงาน เป็นต้น

2.1.3 กองกิจการนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีหน่วยงานที่ดำเนินการให้บริการสารนิเทศทางอาชีพให้แก่นักศึกษา คือ หน่วยงานแนะแนวและข้อสนเทศ ทำหน้าที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและจัดทำเอกสารที่เป็นประโยชน์ด้านการพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง บริการที่จัด ได้แก่ ให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพและแนวโน้มของตลาดแรงงาน ข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งงานว่างทั้งในส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและเอกชน ข้อมูลการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน ข้อมูลการเตรียมตัวสอบบรรจุเข้ารับราชการ ข้อมูลการพัฒนาบุคลิกภาพ การปรับตัวและความรู้รอบตัวต่าง ๆ รวมถึงการจัดทำเอกสารคู่มือการเตรียมความพร้อมในการสมัครงาน และเพิ่มข้อมูลอาชีพต่าง ๆ หน่วยงานให้คำปรึกษา ทำหน้าที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษานักศึกษาที่ประสบปัญหา หน่วยจัดหางานและฝึกอบรม ทำหน้าที่ให้บริการแก่นักศึกษาที่ต้องการหาประสบการณ์ในวิชาชีพและรายได้ระหว่างที่กำลังศึกษา ได้แก่ บริการแจ้งข่าวสารการรับสมัครงาน ประสานการจ้างงานระหว่างนักศึกษา กับนายจ้าง จัดทำป้ายประกาศข่าวรับสมัครงาน จัดฝึกอบรมด้านการเตรียมความพร้อมในการสมัครงานและฝึกบุคลิกภาพ หน่วยบริการเชิงจิตวิทยา

ทำหน้าที่จัดบริการให้กับนักศึกษาที่มีความสนใจและต้องการค้นพบตนเองในด้านบุคลิกภาพ ค่านิยม และความสนใจ เพื่อนำไปใช้ปรับปรุง พัฒนาตนเองและเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับตนเอง (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, กองกิจการนิสิต, 2543)

2.1.4 สำนักคอมพิวเตอร์ เป็นหน่วยงานกลางการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่อสารเพื่อสนับสนุนการบริหารงานจัดการ การเรียนการสอน การวิจัยและส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ให้บริการห้องปฏิบัติการ และเครื่องคอมพิวเตอร์ นักศึกษาสามารถใช้บริการการพิมพ์งาน และสืบค้นสารนิเทศทางอาชีพที่ต้องการได้ การให้บริการเครื่องคอมพิวเตอร์ได้จัดไว้ให้บริการดังนี้ คือ ห้องบริการอินเทอร์เน็ต B1 และ B2 อาคารวิทยบริการ ห้องบริการอินเทอร์เน็ต EMC อาคารราชนครินทร์ ห้องบริการอินเทอร์เน็ต C 206 อาคารคณะเทคโนโลยี ห้องบริการอินเทอร์เน็ต P1 และ P2 อาคารพลาซ่า ห้องบริการอินเทอร์เน็ต อาคารแปดเหลี่ยม (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, กองบริการการศึกษา, 2547: 4-5 ; สำนักคอมพิวเตอร์, 2549)

2.2 แหล่งสารนิเทศภายนอกมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นแหล่งสารนิเทศที่จัดให้บริการสารนิเทศทางอาชีพ มีทั้งหน่วยงานของราชการและเอกชน ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน กรมการจัดหางาน สำนักงานจัดหางานจังหวัด สำนักงานจัดหางานเอกชน สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ศูนย์ข่าวสารตลาดแรงงานภูมิภาค สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สมาคมวิชาชีพต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ห้องสมุดประชาชน เป็นหน่วยงานที่จัดบริการความรู้ ข้อมูลข่าวสารบริการเพื่อศึกษาค้นคว้า เพื่อความเพลิดเพลินและการนันทนาการแก่ประชาชน (เรณู เปียชื่อ, 2538) ทรัพยากรสารนิเทศที่ห้องสมุดรวบรวมและนักศึกษสามารถแสวงหาสารนิเทศทางอาชีพ ได้แก่ หนังสือทั่วไป วารสาร หนังสือพิมพ์ ส่วนบริการที่ห้องสมุดจัด ได้แก่ บริการข่าวสารทันสมัย จัดป้าย และการจัดกิจกรรมให้ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพ เช่น จัดป้ายประกาศแนะนำอาชีพที่น่าสนใจ เป็นต้น

2.2.2 กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีงานทำ และคุ้มครองผู้ที่หางานทำ โดยการศึกษา วิเคราะห์สภาพตลาดแรงงาน และแนวโน้มตลาดแรงงาน รวมถึงการเป็นศูนย์กลางข้อมูลตลาดแรงงาน ให้บริการข้อมูลความรู้เกี่ยวกับอาชีพแก่นักศึกษาและประชาชน เพื่อให้มีงานทำที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และความถนัด ตลอดจนได้รับสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสมและเป็นธรรม (กระทรวงแรงงาน, กรมการจัดหางาน, 2546)

หอสมุดกลาง สำนักงานวิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2.3 สำนักงานจัดหางานจังหวัด เป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่าง นายจ้างกับผู้สมัครงาน ทำให้ผู้สมัครงานสามารถเลือกงานได้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และคุณวุฒิ ซึ่งผู้ใช้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้นในการสมัครงาน (ชำนาญ นิศารัตน์ และคนอื่น ๆ, 24: 2530) สำนักงานจัดหางานจังหวัดมีให้บริการทั้งส่วนกลางและภูมิภาค เช่น สำนักงานจัดหางานจังหวัดมหาสารคาม

2.2.4 สำนักงานจัดหางานเอกชน เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลาง ในการติดต่อตำแหน่งงานว่างระหว่างนายจ้างกับผู้สมัครงาน หน่วยงานประเภทนี้ผู้สมัครงาน จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการใช้บริการให้กับสำนักงานจัดหางาน (อรอนงค์ ธัญญะวัน, 2539: 150)

2.2.5 สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ฝึกอบรม อาชีพและพัฒนามาตรฐานฝีมือแรงงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ส่งเสริมการทดสอบ มาตรฐานและแข่งขันฝีมือแรงงาน ซึ่งจะส่งผลทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นจากการมีทักษะ ฝีมือ มีงานทำและมีรายได้ที่เหมาะสม โดยมีหน่วยงานให้บริการครอบคลุมทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคทุกจังหวัดทั่วประเทศ (สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน, 2548) เช่น สถาบันพัฒนา ฝีมือแรงงานภาค 5 นครราชสีมา รับผิดชอบการพัฒนาฝีมือแรงงานในเขตพื้นที่ 6 จังหวัด ได้แก่ นครราชสีมา มหาสารคาม ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ และนครนายก เป็นต้น

2.2.6 ศูนย์ข่าวสารตลาดแรงงานภูมิภาค ให้บริการข้อมูลข่าวสารที่ เกี่ยวกับอาชีพในระดับภูมิภาค และให้ความช่วยเหลือด้านแรงงานที่ประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น ศูนย์ข่าวสารตลาดแรงงานภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น

2.2.7 สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หรือ ก.พ. เป็น หน่วยงานที่ดำเนินการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุและแต่งตั้งบุคคลเพื่อเข้ารับราชการในหน่วยงานต่าง ๆ ทั่วประเทศ (อรอนงค์ ธัญญะวัน, 151: 2539) ทางสำนักงาน ก.พ. จะมีป้ายประกาศรับสมัคร ตำแหน่งงานทั้งหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจและเอกชน

2.2.8 สมาคมวิชาชีพต่าง ๆ ทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือด้านการ จัดหางานและจัดท้าวารสารแจกจ่ายให้กับสมาชิก (ชำนาญ นิศารัตน์และคนอื่น ๆ, 24: 2530) เช่น สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย สมาคมการจัดการงานบุคคลแห่งประเทศไทย สมาคม พยาบาลแห่งประเทศไทย และสมาคมสถาปนิกไทย เป็นต้น

3. แหล่งสารนิเทศสื่อมวลชน ที่ให้บริการสารนิเทศทางอาชีพ ได้แก่ สถาบันวิทยุกระจาย เสียงมหาวิทยาลัยมหาสารคาม สถานีโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 สถาบันวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทำหน้าที่ให้บริการ เผยแพร่ความรู้ ข่าวสารทางราชการและข่าวสารต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เช่น

ข่าวประกาศรับสมัครงานของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น การประชาสัมพันธ์โครงการต่าง ๆ ที่จัดโดยหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย เช่น การจัดกิจกรรมมหาวิทยาลัยมหาสารคามนัดพบแรงงาน เป็นต้น ตลอดจนเป็นช่องทางในการเผยแพร่งานด้านวิชาการและงานบริการชุมชน ทั้งการส่งเสริมประชาธิปไตย ศิลปวัฒนธรรม และความบันเทิงให้แก่นักศึกษาและประชาชนทั่วไป ทำการกระจายเสียงในระบบเอฟ.เอ็ม (F.M.) คลื่นความถี่ 102.25 เมกกะเฮิร์ต และขยายการออกอากาศการให้บริการในระบบอินเทอร์เน็ตที่เว็บไซต์ <http://www.msuradio.net> (รายงานประจำปี 2547 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2548: 66)

3.2 สถานีโทรทัศน์ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ สถานีโทรทัศน์ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ ช่อง 5 และ ช่อง 11 สถานีโทรทัศน์ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ ได้แก่ ช่อง 9 และสถานีโทรทัศน์ที่ดำเนินการโดยบริษัทเอกชน ได้แก่ ช่อง 3 ช่อง 7 ช่อง ITV ช่อง TTV และช่อง UBC

สำหรับรายการทางสถานีโทรทัศน์ที่ให้สารนิเทศทางอาชีพ ได้แก่ รายการประเภทแนะนำการประกอบอาชีพและอาชีพที่น่าสนใจ เช่น รายการด้วยลำแข้ง ทางช่อง 7 รายการผู้ใหญ่บ้านดำดี และรายการเศรษฐกิจแบบพอเพียง ทางช่อง 9 และ รายการรู้แล้วรวย ทางช่อง ITV เป็นต้น และรายการโทรทัศน์ประเภทประกาศข่าวรับสมัครงาน เช่น รายการสารพันข่าว รายการไม่เลือกงานไม่ยากจน และรายการบอกเล่าเก้าสิบ ทางช่อง 7 รายการโมเดิร์นไนน์บริการ ทางช่อง 9 เป็นต้น

3.3 หนังสือพิมพ์ เป็นแหล่งสารนิเทศที่ให้สารนิเทศทางอาชีพเกี่ยวกับการแนะนำอาชีพ และประกาศรับสมัครงาน หนังสือพิมพ์ที่ให้สารนิเทศทางอาชีพ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ หนังสือพิมพ์ประกาศตำแหน่งงานว่าง เช่น หนังสือพิมพ์แหล่งงาน หนังสือพิมพ์ตลาดแรงงาน และหนังสือพิมพ์งานทั่วไทย เป็นต้น หนังสือพิมพ์ข่าวทั่วไปให้ข้อมูลประกาศรับสมัครงานและสารนิเทศทางอาชีพ เช่น หนังสือพิมพ์มติชน คอลัมน์คัมภีร์เศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ คอลัมน์ช่องทางทำกิน คอลัมน์เส้นทางผู้ชีวิต หนังสือพิมพ์คมชัดลึก คอลัมน์เส้นทางอาชีพ และหนังสือพิมพ์ข่าวสด คอลัมน์เส้นทางเก้าแก้ว เป็นต้น และหนังสือพิมพ์เศรษฐกิจ เช่น หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ และหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ เป็นต้น

4. แหล่งสารนิเทศอินเทอร์เน็ต อินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่มีการเชื่อมต่อระหว่างกลุ่มเครือข่ายเข้าด้วยกัน เพื่อการใช้สารนิเทศร่วมกัน (Tittel และ Robbins, 1995) สำหรับเว็บไซต์ในอินเทอร์เน็ตที่ให้สารนิเทศทางอาชีพมีทั้งเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการและ

เอกชนที่ให้บริการสารสนเทศเกี่ยวกับการเตรียมตัวในการประกอบอาชีพ แนะนำอาชีพและประกาศ ตำแหน่ง ตัวอย่างเว็บไซต์มีดังนี้

4.1 เว็บไซต์ของหน่วยงานราชการที่ให้สารสนเทศทางอาชีพ

- กระทรวงแรงงาน (<http://www.mol.go.th>)
- กรมการจัดหางาน (<http://www.doe.go.th>)
- กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน (<http://www.dsd.go.th>)
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (<http://www.ocsc.go.th>)

4.2 เว็บไซต์หางานหน่วยงานเอกชนที่ให้สารสนเทศทางอาชีพเกี่ยวกับประกาศ ตำแหน่งงานว่าง

- <http://www.ezyjob.com>
- <http://www.jobbyyou.com>
- <http://www.108jobs.com>
- <http://www.jobtoday.co.th>
- <http://www.jobthai2u.com>
- <http://www.jobthailand.biz>

เกณฑ์ในการเลือกแหล่งสารสนเทศ

ปัจจุบันแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ มีการผลิตและให้บริการเผยแพร่สารสนเทศเป็นจำนวนมาก นักศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาคัดเลือกแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ อย่างรอบคอบ เพื่อประหยัดเวลาในการค้นหา ช่วยให้ได้รับสารสนเทศที่เหมาะสม ตรงกับความต้องการ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สำหรับเกณฑ์การเลือกแหล่งสารสนเทศที่นักศึกษาใช้พิจารณา ได้แก่ คุณภาพของสารสนเทศ ความสะดวกในการเข้าถึง ค่าใช้จ่าย การประหยัดเวลา การให้บริการของเจ้าหน้าที่ ความสะดวกในการเข้าใช้ และการมีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (ประภาวดี สืบสนธิ, 2532 ; Young และ Seggern, 2001 ; Summers , Matheson และ Conry ,1983)

คุณภาพของสารสนเทศ นักศึกษาจะพิจารณาจากข้อมูล คำตอบ หรือสารสนเทศที่ได้รับจากแหล่งนั้น ซึ่งมีองค์ประกอบที่ใช้ในการพิจารณา คือ เป็นแหล่งที่ให้สารสนเทศที่มีความสมบูรณ์ ตรงกับความต้องการ ครอบคลุมสารสนเทศและคำตอบที่ต้องการ มีความถูกต้องแม่นยำและน่าเชื่อถือในการให้สารสนเทศ เป็นแหล่งที่ให้สารสนเทศที่ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์

สารนิเทศหรือคำตอบที่ได้รับจากแหล่งนั้นต้องมีความเกี่ยวข้องเฉพาะเจาะจงกับสิ่งที่ต้องการ เข้าใจได้ง่าย และเป็นสารนิเทศที่ยังไม่เคยรู้มาก่อนหรือไม่ซ้ำกับสารนิเทศที่เคยได้รับ

ความสะดวกในการเข้าถึง นักศึกษาเลือกใช้แหล่งสารนิเทศนั้นโดยคำนึงถึงความคุ้นเคยในการใช้บริการ มีเครื่องมือช่วยค้นสารนิเทศหลายรูปแบบ และเป็นแหล่งที่อยู่ใกล้ตัว ไม่เสียเวลาในการเดินทาง

ค่าใช้จ่าย เมื่อนักศึกษามีความต้องการสารนิเทศจะแสวงหาสารนิเทศจากแหล่งที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายหรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดก่อน การพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายที่เสียนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของสารนิเทศและประโยชน์ที่จะได้รับกลับมาเมื่อนำสารนิเทศไปใช้

การประหยัดเวลา เป็นแหล่งที่ใช้เวลาน้อยในการค้นหาสารนิเทศ และให้สารนิเทศที่ต้องการด้วยความรวดเร็ว

การให้บริการของเจ้าหน้าที่ เป็นแหล่งที่มีเจ้าหน้าที่หรือผู้ให้บริการสารนิเทศที่มีความรู้เกี่ยวกับสารนิเทศทางอาชีพคอยให้บริการ ให้บริการด้วยความรวดเร็ว และสามารถแนะนำไปยังแหล่งสารนิเทศอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลที่นักศึกษาต้องการได้

ความสะดวกในการเข้าใช้ เป็นแหล่งที่นักศึกษาสามารถใช้ได้สะดวกในเวลาที่ต้องการ โดยไม่ถูกจำกัดในเรื่องของเวลาและสถานที่ สามารถค้นหาสารนิเทศที่ต้องการได้ด้วยตนเอง และเคยได้รับสารนิเทศที่ต้องการในครั้งที่ผ่านมา

การมีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน เป็นแหล่งที่ให้สารนิเทศที่ได้จากประสบการณ์ตรงของผู้มีความรู้และความถนัดในวิชาชีพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่ศึกษาทั้งในและต่างประเทศ สามารถแบ่งได้เป็น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาและการใช้สารนิเทศของนักศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารนิเทศทางอาชีพ ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาและการใช้สารสนเทศของนักศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยของไทยและต่างประเทศ พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาสารสนเทศและการใช้สารสนเทศของนักศึกษามีหลายเรื่อง สำหรับงานวิจัยที่ได้คัดเลือกมาจำนวน 5 เรื่อง เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

ศุภชัย อนุวัชพงศ์ และ วรรณชนก จันทชุม (2541) ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารสนเทศของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า นักศึกษาคณะพยาบาลมีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาและการใช้สารสนเทศเพื่อการเขียนรายงานและเพื่อการวิจัย วิธีการแสวงหาสารสนเทศที่นักศึกษาใช้มากที่สุด คือ การค้นจากบัตรรายการ ประเภทของสารสนเทศที่นักศึกษาใช้มากที่สุด คือ หนังสือ/ตำราภาษาไทย โดยแสวงหาสารสนเทศจากห้องสมุดคณะมากที่สุด นอกจากนี้ปัญหาที่นักศึกษาประสบในการแสวงหาและการใช้สารสนเทศ คือ ไม่ทราบวิธีการสืบค้นสารสนเทศจากฐานข้อมูลสำเร็จรูปที่ตีพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และอินเทอร์เน็ต

พนิดา สมประจบ (2542) ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารสนเทศทางศิลปะของนักศึกษาคณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 314 คน พบว่านักศึกษามีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารสนเทศทางศิลปะเพื่อหาข้อมูลประกอบการเขียนรายงาน มีวิธีการแสวงหาสารสนเทศโดยเลือกหยิบหนังสือ เอกสารจากชั้นเก็บโดยไม่ใช้บัตรรายการและบัตรบรรณวารสาร ส่วนแหล่งสารสนเทศที่นักศึกษาแสวงหามากที่สุด คือ ห้องสมุดคณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เนื่องจากเป็นแหล่งใกล้ตัว ใช้ได้สะดวก ปัญหาที่นักศึกษาประสบ คือ เสียเวลาในการค้นหาจากแหล่งอื่นและอุปสรรคเรื่องภาษาของสารสนเทศ สำหรับการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาใช้ หนังสือภาพศิลปะ หนังสือตำราศิลปะของจริง ภาพ สื่อบัตรนิทรรศการศิลปะและการออกแบบในระดับมาก เนื้อหาสารสนเทศที่ใช้ในระดับมาก คือ สาขาวิชาจิตรกรรม การวาดเส้น การออกแบบ การโฆษณา และศิลปะทั่วไป ด้านทัศนศิลป์

พนิดา พ้อคำเรือ (2539) ศึกษาการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาแพทย์ระดับคลินิกในกรุงเทพมหานคร จำนวน 252 คน พบว่า นักศึกษาแพทย์ระดับคลินิกมีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการอภิปราย / สัมมนาในชั้นเรียน โดยแสวงหาจากห้องสมุดคณะแพทย์ อาจารย์ / แพทย์เฉพาะสาขา และบทความในหนังสือพิมพ์ เป็นลำดับแรก ซึ่งแหล่งสารสนเทศ

สถาบันเป็นแหล่งที่นักศึกษาแพทย์ระดับคลินิกเห็นว่ามีประโยชน์มากที่สุด และแหล่งสารนิเทศที่เลือกใช้เป็นแหล่งที่อยู่ใกล้ ใช้ได้สะดวก วิธีการแสวงหาสารนิเทศที่นักศึกษาแพทย์ระดับคลินิกใช้เป็นลำดับแรก คือ ค้นจากบัตรรายการ สอบถามรุ่นพี่ สอบถามเพื่อน / ผู้ร่วมงาน และดูรายการโทรทัศน์ ส่วนประเภทสารนิเทศที่นักศึกษาแสวงหา คือ เอกสารประกอบการเรียนการสอนภาษาไทย และแสวงหาสารนิเทศทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในระดับมาก สำหรับปัญหาที่นักศึกษาพบคือ ไม่มีเวลาในการแสวงหาสารนิเทศ เวลาเปิด-ปิด ของห้องสมุด / ศูนย์สารนิเทศ ผู้ให้บริการไม่มีเวลาให้คำปรึกษา / บริการ และไม่ทราบว่าสารนิเทศที่ต้องการจะออกอากาศวันและเวลาใด

งานวิจัยต่างประเทศ

Straw (1993) ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารนิเทศของนักศึกษาสาขาวิชาประวัติศาสตร์และนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ของ Kent State University เกี่ยวกับการใช้สารนิเทศเพื่อการวิจัยของนักศึกษา โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มประชากรที่ใช้คือ นักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ผลการวิจัยพบว่า แหล่งสารนิเทศที่นักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มส่วนใหญ่ใช้ คือ หนังสือพิมพ์ ส่วนรูปแบบสารนิเทศที่นักศึกษาสาขาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ใช้ คือ เอกสารจดหมายเหตุ วารสาร หนังสือ และไมโครฟิล์ม ในขณะที่นักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ใช้ สิ่งพิมพ์รัฐบาล วารสาร ซีดีรอม และฐานข้อมูลออนไลน์ ปัญหาในการแสวงหาสารนิเทศที่นักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม ประสบ คือ สารนิเทศมีจำกัดและไม่เพียงพอกับความต้องการ

Fescemyer (2000) ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารนิเทศของนักศึกษาสาขาภูมิศาสตร์ Oklahoma University วัตถุประสงค์เพื่อใช้สารนิเทศในการเตรียมตัวสอบกลางภาคของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษา ปีการศึกษา 1997 จำนวน 148 คน และนักศึกษาปีการศึกษา 1998 จำนวน 75 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มนิยมใช้ทรัพยากรสารนิเทศที่ทันสมัย ส่วนรูปแบบสารนิเทศ พบว่า ส่วนใหญ่ของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม ใช้สื่อตีพิมพ์ รองลงมาใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารนิเทศทางอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารนิเทศทางอาชีพ พบว่า มีเฉพาะการวิจัยของต่างประเทศและเป็นการศึกษากับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

Sharf (1984) ศึกษาพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารนิเทศทางอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนในโรงเรียน Delaware แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ นักเรียนภาคปกติจำนวน 35 คน นักเรียนที่อยู่ระหว่างการลาพักการเรียน 40 คน และนักเรียนจากโรงเรียนสอนศาสนาเอกชน จำนวน 20 คน โดยแบ่งกลุ่มเนื้อหาสารนิเทศออกเป็น 7 กลุ่ม คือ รายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพ การศึกษา คุณสมบัติ เงินเดือน ผู้ประกอบการ สภาพการทำงาน และสารนิเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนแสวงหาสารนิเทศเนื้อหารายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพมากที่สุด รองลงมาคือข้อมูลด้านการศึกษา สภาพการทำงานและเงินเดือน สารนิเทศที่ทำให้นักเรียนตัดสินใจเลือกอาชีพได้เป็นลำดับแรก คือ ความสนใจของตนในอาชีพ รองลงมา คือ ข้อมูลเงินเดือน และสภาพการทำงาน

Julien (1999) ศึกษาอุปสรรคของวัยรุ่นในการแสวงหาสารนิเทศเพื่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุปสรรคที่วัยรุ่นประสบในการแสวงหาสารนิเทศ การตัดสินใจเลือกอาชีพ กระบวนการและปัญหาในการเข้าถึงสารนิเทศ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในประเทศแคนาดา โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่นักเรียนประสบในการแสวงหาสารนิเทศคือ นักเรียนไม่ทราบแหล่งที่ให้ข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกอาชีพและแหล่งอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องในการให้สารนิเทศ ไม่เข้าใจข้อมูลที่ต้องนำไปใช้ในการตัดสินใจเลือกอาชีพ ไม่เข้าใจกระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพ และมีความยากลำบากในการค้นหาสารนิเทศที่ต้องการเพื่อใช้ในการตัดสินใจ สำหรับเกณฑ์ในการเลือกแหล่งสารนิเทศ พบว่า นักเรียนใช้เกณฑ์ความน่าเชื่อถือของแหล่งสารนิเทศในการแสวงหาสารนิเทศ

Chapman และ Katz (1983) ศึกษากระบวนการสารนิเทศอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียน เกรด 10, 11 และ 12 จากโรงเรียนมัธยม 147 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรสารนิเทศที่มีอยู่ในโรงเรียนจำนวนมากที่สุด คือ หนังสืออ้างอิง รองลงมา คือ สิ่งพิมพ์ที่โรงเรียนผลิตขึ้นเอง ข้อมูลสรุปทางอาชีพ และนิตยสารอาชีพ นักเรียนส่วนใหญ่แสวงหาสารนิเทศจากแหล่งสารนิเทศภายนอกโรงเรียน คือ พ่อ แม่ และเพื่อน มากกว่าแหล่งสารนิเทศภายในโรงเรียน วิธีการแสวงหาสารนิเทศที่นักเรียนใช้ คือ การขอคำปรึกษาและพูดคุยกับเพื่อน สำหรับรูปแบบสารนิเทศที่นักเรียนแสวงหาและใช้มากที่สุด คือ หนังสือคู่มืออาชีพ พจนานุกรมอาชีพ ส่วนปัญหาที่นักเรียนส่วนใหญ่ประสบ คือ สารนิเทศอาชีพ ที่ให้บริการมีไม่เพียงพอกับความต้องการ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 เรื่อง ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นงานวิจัยในประเทศ 3 เรื่อง งานวิจัยต่างประเทศ 5 เรื่อง สรุปได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารนิเทศ

ผลการวิจัยของ ศุภชัย อนวัชพงศ์ และ วรณชนก จันทชุม (2541) พบว่า นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารนิเทศเพื่อการเขียนรายงานและเพื่อการวิจัย และผลการวิจัยของ พนิดา พอค้าเรือ (2539) พบว่า นักศึกษาแพทย์แสวงหาสารนิเทศเพื่อการอภิปราย / สัมมนาในชั้นเรียน

2. เนื้อหาสารนิเทศ

ผลการวิจัยของ Sharf (1984) พบว่า เนื้อหาสารนิเทศทางอาชีพที่นักเรียนแสวงหา มากที่สุดคือ เนื้อหารายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพ รองลงมาคือข้อมูลด้านการศึกษา สภาพการทำงานและเงินเดือน

3. แหล่งสารนิเทศ

ผลการวิจัยของ ศุภชัย อนวัชพงศ์ และ วรณชนก จันทชุม (2541) พบว่า แหล่งสารนิเทศที่นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ใช้มากที่สุด คือ ห้องสมุดคณะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พนิดา สมประจบ (2542) ซึ่งพบว่า แหล่งสารนิเทศที่นักศึกษาคณะศิลปกรรมใช้มากที่สุด คือ ห้องสมุดคณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พนิดา พอค้าเรือ (2539) ที่พบว่า แหล่งสารนิเทศที่นักศึกษาแพทย์ระดับคลินิกใช้เป็นลำดับแรก คือ ห้องสมุดคณะแพทย์ ส่วนผลการวิจัยของ Straw (1993) พบว่า แหล่งสารนิเทศที่นักศึกษาสาขาวิชาประวัติศาสตร์และนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ส่วนใหญ่ใช้ คือ หนังสือพิมพ์ และผลการวิจัยของ Chapman และ Katz (1983) พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่แสวงหาสารนิเทศทางอาชีพจากแหล่งสารนิเทศภายนอก คือ พ่อ แม่ และเพื่อน มากกว่าแหล่งสารนิเทศภายในโรงเรียน

4. วิธีการแสวงหาสารนิเทศ

ผลการวิจัยของ ศุภชัย อนวัชพงศ์ และ วรรณชนก จันทชุม (2541) พบว่า นักศึกษาคณะพยาบาลสืบค้นจากบัตรรายการมากที่สุด ส่วนงานวิจัยของ พนิดา สมประจบ (2542) ปรากฏผลแตกต่างกัน คือ นักศึกษาคณะศิลปกรรมส่วนมากใช้วิธีการเลือกหยิบหนังสือ เอกสารจากชั้นเก็บโดยไม่ใช้บัตรรายการและบัตรบรรณานุกรมวารสาร ส่วนผลการวิจัยของ พนิดา พอค้าเรือ (2539) พบว่า วิธีการที่นักศึกษาแพทย์ระดับคลินิกใช้เป็นลำดับแรก คือ สอบถามรุ่นพี่ สอบถามเพื่อน / ผู้ร่วมงาน และดูรายการโทรทัศน์ และผลการวิจัยของ Chapman และ Katz (1983) พบว่า วิธีการแสวงหาสารนิเทศที่นักเรียนใช้ คือ การขอคำปรึกษาและพูดคุยกับเพื่อน

5. เกณฑ์การเลือกแหล่งสารนิเทศ

ผลการวิจัยของ พนิดา สมประจบ (2542) พบว่า นักศึกษาคณะศิลปกรรมเลือกใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นห้องสมุดคณะเนื่องจากเป็นแหล่งใกล้ตัว และใช้ได้สะดวก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พนิดา พอค้าเรือ (2539) ที่พบว่า นักศึกษาแพทย์ระดับคลินิกเลือกใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นห้องสมุดคณะ ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นแหล่งใกล้ตัว และเข้าใช้ได้สะดวก ส่วนผลการวิจัยของ Julien (1999) พบว่า นักเรียนใช้เกณฑ์ความน่าเชื่อถือของแหล่งสารนิเทศเป็นเกณฑ์ในการแสวงหาสารนิเทศทางอาชีพ

6. รูปแบบของสารนิเทศที่ใช้

ผลการวิจัยของ ศุภชัย อนวัชพงศ์ และ วรรณชนก จันทชุม (2541) พบว่า นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ใช้ หนังสือ/ตำราภาษาไทย มากที่สุด ส่วนผลการวิจัยของ พนิดา สมประจบ (2542) พบว่า นักศึกษาคณะศิลปกรรมใช้หนังสือภาพศิลปะ หนังสือตำราศิลปะ ของจริง ภาพ สื่อบัตรนิทรรศการศิลปะและการออกแบบในระดับมาก ในขณะที่ผลการวิจัยของ Straw (1993) พบว่า รูปแบบของสารนิเทศที่นักศึกษาสาขาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ใช้ คือ เอกสารจดหมายเหตุ วารสาร หนังสือ และไมโครฟิล์ม ในขณะที่นักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาล วารสาร ซีดีรอม และฐานข้อมูลออนไลน์ ส่วนผลการวิจัยของ Fescemyer (2000) พบว่า นักศึกษาสาขาภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่ใช้สื่อตีพิมพ์ และผลการวิจัยของ

Chapman และ Katz (1983) พบว่า รูปแบบสารนิเทศทางอาชีพที่นักเรียนใช้มากที่สุด คือ หนังสือคู่มืออาชีพ พจนานุกรมอาชีพ

7. ปัญหาในการแสวงหาสารนิเทศ

ผลการวิจัยของ ศุภชัย อนวัชพงศ์ และ วรณชนก จันทชุม (2541) พบว่า ปัญหาที่นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ประสบ คือ ไม่ทราบวิธีการสืบค้นสารนิเทศจากฐานข้อมูลสำเร็จรูปซีดีรอม สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และอินเทอร์เน็ต ส่วนพนิดา สมประจบ (2542) พบว่า ปัญหาที่นักศึกษาคณะศิลปกรรมศาสตร์ประสบ คือ อุปสรรคเรื่องภาษาของสารนิเทศ และเสียเวลาในการค้นหาจากแหล่งอื่น สำหรับผลการวิจัยของ พนิดา พอค้าเรือ (2539) พบว่า นักศึกษาแพทย์ระดับคลินิกประสบ คือ ไม่มีเวลาในการแสวงหาสารนิเทศ ผู้ให้บริการไม่มีเวลาให้คำปรึกษา / บริการ และไม่ทราบว่าสารนิเทศที่ต้องการจะออกอากาศวันและเวลาใด ในขณะที่ผลการวิจัย Straw (1993) พบว่า ปัญหาในการแสวงหาสารนิเทศที่นักศึกษาสาขาวิชาประวัติศาสตร์และนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ประสบ คือ สารนิเทศมีจำกัดและไม่เพียงพอกับความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chapman และ Katz (1983) ที่พบว่า ปัญหาที่นักเรียนส่วนใหญ่ประสบ คือ สารนิเทศอาชีพมีไม่เพียงพอกับความต้องการ และผลการวิจัยของ Julien (1999) พบว่า ปัญหาที่นักเรียนประสบปัญหา คือ ไม่ทราบแหล่งที่ให้ข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกอาชีพและแหล่งอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องของการให้สารนิเทศ ไม่เข้าใจข้อมูลที่ต้องนำไปใช้ในการตัดสินใจเลือกอาชีพ ไม่เข้าใจกระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพ และมีความยากลำบากในการค้นหาสารนิเทศที่ต้องการเพื่อใช้ในการตัดสินใจ